

Kharkiv, Vesta: Vydavnytstvo «Ranok», 2006, 256 p.

5. Masol L. M. Kontseptualni zasady formuvannya zmistu zahalnoi mystetskoï osviti v konteksti derzhavnyh standartiv. http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/1/visnuk_3.pdf

6. Myropolska N. E. Formuvannya khudozhnoi kultury uchniv zahalnoosvitnoi shkoly zasobamy mistetstva slova: dis. ... d-ra ped. nauk: 13.00.01, Kyiv, 2003, 414 p.

Аннотація

Формирование эстетической культуры учеников на уроках музыкального искусства и художественной культуры на основе интегративного подхода
Колосова Л.М., Руденко О.М.

В статье рассматривается роль формирования эстетической культуры учащихся на уроках музыкального искусства и художественной культуры, освещены современные тенденции интегративного подхода к преподаванию предметов образовательной сферы «Искусство» в рамках научно-исследовательской и экспериментальной деятельности Всеукраинского уровня по созданию целостной модели художественно - эстетического образования.

Ключевые слова: эстетическая культура, художественно-эстетическое образование, искусство, интегративное преподавания, музейная педагогика, уроки музыкального искусства и художественной культуры

Summary

Formation of Aesthetic Culture of Pupils at the Lessons of Music Art and Artistic Culture based on the Integrative Approach
Kolosova L.M., Rudenko O.M.

The article examines the role of formation of aesthetic culture of pupils at the lessons of music and artistic culture, current trends of the integrative approach to the teaching of subjects of educational sphere "Art" in the framework of scientific-research and experimental activity of all-Ukrainian level of creating holistic model of artistic-aesthetic education have been cleared out.

Key Words: aesthetic culture, artistic-aesthetic education, art, integrative teaching, museum pedagogy, lessons of music and artistic culture.

УДК 372.87

Кондратова В.В.,
кандидат педагогічних наук;
Калашнікова О.В.,
учитель музичного мистецтва ЗОШ
(м.Кіровоград)

Розвиток творчих здібностей учнів у процесі викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» в початковій школі

У статті розкрито шляхи розвитку творчих здібностей учнів у процесі викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» в початковій школі. Автори подають приклади нестандартних типів уроків образотворчого та музичного мистецтва (уроки-ігри: урок-подорож, урок-вернісаж; уроки-сценарії: урок-концерт; уроки-пошуки: урок-екскурсія, урок-дослідження; уроки-драматизації: урок-казка, урок-вистава; музейні уроки); інноваційних художньо-педагогічних технологій (інтегративні, інтерактивні, ігрові, проблемно-евристичні); нестандартних методів навчання (когнітивних, креативних, інтерактивних). Робиться висновок, що педагогічними умовами розвитку творчих здібностей учнів є створення сприятливого мікроклімату на уроках, посилення мотивації творчої діяльності, урахування психологічних особливостей кожного учня, уміла організація та керування діяльністю дітей (доцільне використання типів уроків, методів навчання, форм організації навчально-пізнавальної діяльності учнів, інноваційних художньо-педагогічних технологій, художніх технік), доцільне використання якісного наочного матеріалу, інтеграція знань. Саме тоді кожен учень зможе відчувати себе маленьким митцем, творчою особистістю, людиною, причетною до мистецтва.

Ключові слова: мистецтво, інтеграція, творчі здібності, нестандартні типи проведення уроків.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Вивчення мистецтва в початковій школі має важливе значення для всебічного розвитку особистості дитини. В рамках нового Державного стандарту початкової загальної освіти постає питання про новий підхід до інтегративної мистецької освіти учнів початкової школи.

Сучасне навчання, і мистецьке зокрема, ґрунтується на засадах особистіснозорієнтованого і компетентнісного підходів, визначених в основних нормативних документах освіти – державних стандартах, навчальних планах, програмах [1].

Мета вивчення інтегрованого курсу «Мистецтво» у процесі сприймання та інтерпретації творів мистецтва, практичної художньо-творчої діяльності формувати в учнів комплекс ключових, міжпредметних естетичних і предметних мистецьких компетентностей, який забезпечить здатність до художньо-творчої самореалізації особистості [2, с. 270].

Поліцентрична інтеграція програми «Мистецтво» передбачає виділення двох домінуючих змістових ліній – «Музика» та «Образотворче мистецтво», які поєднуються в тематичний цикл на основі загальної духовно-світоглядної орієнтації і збагачуються елементами інших змістових ліній – синтетичних мистецтв (хореографія, театр, кіно) [3, с. 46].

Одними з першочергових завдань мистецької освіти в початковій школі є розкриття і розвиток потенційних творчих здібностей, закладених в кожній дитині від народження, художніх і музичних здібностей; стимулювання художньо-образного мислення, виявів уяви та фантазії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.... Мистецькій освіті приділяється значна увага в працях педагогів, психологів та художніх діячів минулого та сучасного (М. Бахтін, Л. Виготський, Б. Юсов, А. Бакушинський, Б. Ліхачов, В. Сухомлинський, М. Демчишин, Л. Масол, О. Гайдамака, Н. Очеретяна, О. Колотило та ін.).

Дослідники О. Куревіна, Л. Предтеченська, Б. Юсов, О. Щолокова, Л. Масол підкреслюють, що в умовах інтегрованого навчання взаємопроникнення й систематизації знань учнів, становлення в них цілісної та багатомірної картини світу, розвиток творчих здібностей і гнучкого мислення відбуваються більш ефективно.

У зв'язку з пошуком шляхів реалізації нового Державного стандарту початкової загальної освіти на даний момент ще недостатньо розкрито питання розвитку творчих здібностей учнів у процесі викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» в початковій школі.

Формулювання цілей статті... Метою статті є розкриття шляхів розвитку творчих здібностей учнів у процесі викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» в початковій школі.

Виклад основного матеріалу... Мистецтво є домінуючою, провідною діяльністю учнів початкової школи. Воно має могутній пізнавальний і виховний потенціал. Коли дитина малює, вона проявляє свою творчість. Необхідними компонентами творчості є фантазія, уява, психічний зміст якої міститься у створенні образу кінцевого продукту (результату творчості) [4].

Щоб сформувати творчу особистість засобами мистецтва в умовах загальноосвітнього навчального закладу, потрібно створити належні педагогічні умови для розвитку творчих здібностей кожного учня, задоволення його навчальних потреб на уроках.

На нашу думку, педагогічними умовами розвитку творчих здібностей учнів є: створення сприятливого мікроклімату на уроках, посилення мотивації творчої діяльності, урахування психологічних особливостей кожного учня, уміла організація та керування діяльністю дітей (доцільне використання типів уроків, методів навчання, форм організації навчально-пізнавальної діяльності учнів, інноваційних художньо-педагогічних технологій, художніх технік), доцільне використання якісного наочного матеріалу, інтеграція знань.

З метою розвитку творчих здібностей учнів уроки інтегрованого курсу «Мистецтво» бажано проводити не тільки стандартних типів, наприклад, комбінований урок, але й нестандартних: уроки-ігри, уроки-сценарії, уроки-пошуки, уроки-драматизації, музейні уроки тощо.

Наведемо декілька прикладів нестандартних уроків мистецтва.

Уроки-ігри

Урок-подорож проводять під час вивчення нового матеріалу. Клас поділяється на декілька екіпажів, що відправляються в подорож. Діти виконують такі завдання: знайти інформацію, відгадати загадку чи розгадати кросворд, дібрати приклади, виконати практичну роботу.

Наприклад, під час вивчення розділу «Як митці створюють красу» (1 клас. Урок 1 «Народна творчість») клас вирушає в уявну подорож країною народного мистецтва. Станції, на яких зупиняються учні, розкривають зміст основних етапів уроку («Пізнавальна», «Музична», «Образотворча»). На станції «Музична» першокласники знайомляться з народними веснянками та виконують їх, на станції «Пізнавальна» діти мають змогу самостійно розказати іншим учням, що вони знають про народну творчість. Вчитель підбиває підсумки роботи екіпажів.

Урок-вернісаж проводять по завершенню вивчення кількох тем. На цьому уроці урочисто відкривається виставка найкращих учнівських робіт. Також школярі демонструють усі свої знання, отримані за семестр чи весь навчальний рік, виконуючи завдання Барвіка. Крім того, учні мають

змогу ознайомитися із творчістю видатних українських художників чи народних майстрів. Прикладом може слугувати урок 7 «Чарівний віночок» (розділ «Як митці створюють красу»), який проводять по завершенню вивчення образотворчого мистецтва в 1 класі.

Уроки-пошуки

Урок-екскурсія. Цей урок рекомендується проводити після вивчення теми.

Наприклад, під час вивчення в 1 класі розділу «Як митці створюють красу» (урок 6 «Незвичайні перевтілення»), учитель з учнями організують екскурсію до країни мультиплікації. Вчитель повідомляє мету, маршрут екскурсії та у вигляді екскурсу проводять бесіду з теми, що вивчається.

На цьому уроці належна увага приділяється вокально-хоровій роботі як важливій частині гри акторів у мультфільмах. Також пропонуються вправи на дикцію, а саме – скоромовки, чистомовки. У різних образах виконується пісня і проводиться аналіз, який її варіант найбільш вдалий.

Урок-дослідження. Цей урок буде доречним під час вивчення нової теми. Учитель пропонує учням провести на уроці дослідження. Наприклад, під час вивчення теми «Пісня кольорів» в 1 класі (розділ «Мистецтво – чарівне вікно у світ») на уроці образотворчого мистецтва учням пропонується провести дослідження щодо знаходження похідних кольорів шляхом змішування основних.

Під час вивчення теми «Жу-жу-жу...я вам казку розкажу», на уроці музичного мистецтва, учням пропонується послухати дзижчання бджоли, джмелика, комарика та дослідити, хто з них «співає» на форте, а хто на «піано», потім відтворити голосом ці звуки.

Уроки-драматизації

Урок-казка

Планують з метою закріплення та застосування знань і вмінь учнів. Цей тип уроку можна використати, наприклад, під час вивчення в 1 класі теми «Веселий мандрівник» (розділ «Загадки художніх мов», урок 6).

Діти об'єднуються у групи по два-три учні, вдома готуються до інсценізації одного із сюжетів опери-казки «Колобкові мандри», а потім показують їх однокласникам за допомогою пальчикових ляльок, виготовлених з пластиліну. В інсценізації казок можуть брати участь батьки, учителі. До цього уроку треба, щоб всі учні знали пісні героїв. Під час постановки казки можна замінювати героїв, щоб були задіяні якомога більше дітей. Доцільно деякі музичні номери виконувати групами, а герої в цей час використовуватимуть пантоміму. Це дає можливість відчувати музику і навчатися працювати групами.

Урок-вистава. Планують такий урок з метою вивчення нової теми або закріплення знань та вмінь учнів. Учні пропонують взяти участь у виставі. Цей тип уроку можна запропонувати під час вивчення в 1 класі розділу «Загадки художніх мов» (урок 9 «Велика вистава»). Учні на уроці музичного мистецтва вивчають пісню «Лісовий гопачок», вчать декламувати і виразно вимовляти репліки героїв. Доречно провести конкурс «Кращий актор» з метою визначення кращих виконавців ролей.

Урок-вистава з теми «Велика вистава» бажано проводити в театрі ляльок або актовій залі загальноосвітнього навчального закладу. На уроці учні ознайомлюються з поняттями: «художники-лялькарі», «маріонетки», «тростинні ляльки», «тіньові ляльки» та дізнаються про особливості тіньового театру, виготовлення тіньових ляльок за допомогою комп'ютерної презентації «Театр тіней». Потім школярі разом з вчителем визначають особливості побудови головних героїв казки «Рукавичка». Група «Художники-лялькарі» за допомогою техніки силуетного вирізування виготовляють персонажів до казки «Рукавичка». Група «Художники-декоратори» створюють до казки декорації. Далі діти разом з актором театру ляльок чи вчителем виконують вправи на удосконалення техніки мовлення та сценічного руху, а також розучують основні фрази героїв. На завершення уроку, першокласники, які мають бажання взяти участь у виставі «Рукавичка», представляють її в стилі тіньового театру (використовується великий екран із напівпрозорого паперу та яскраве джерело освітлення – лампа) за допомогою вирізаних чорних плоских персонажів, якими керують за допомогою тонких паличок, та елементів декорації (рукавичка, ялинки тощо). В кінці казки всі герої разом з іншими учнями класу співають вивчену на уроці музичного мистецтва пісню А. Філіпенка «Узяла лисичка скрипку».

Такі уроки допомагають учителю розвивати творчі здібності учнів; формувати вміння аналізувати художній твір, розбиратися в мотивації поведінки персонажа; сприяти розкритості психофізичного апарату учня; надавати впевненості під час публічних виступів; розвивати навички колективної творчості.

Уроки-сценарії

Урок-концерт. Планують його як урок-узагальнення вивченого матеріалу. Проводять конкурс на краще виконання вивчених пісень, музичну вікторину.

Даний тип уроку можна використати, наприклад, в 1 класі, під час узагальнення розділів: «Мистецтво – чарівне вікно у світ» (урок 8 «Новорічна фантастична казка»), «Як митці створюють

красу» (урок 7 «Чарівний віночок») тощо.

Музейні уроки

Музейний урок відрізняється від звичайного уроку тим, що основним джерелом нової інформації для учнів є не тільки розповідь вчителя та наукового співробітника музею, але й справжні пам'ятки історії і культури. Він може проводитися як в приміщенні музею, так і з виїздом працівників музею до школи.

Під час проведення музейних уроків з предмета «Мистецтво», у змісті якого інтегруються музична, образотворча та мистецько-синтетична змістові лінії, обов'язково відбувається взаємодія наукових співробітників музею зі вчителями образотворчого та музичного мистецтва загальноосвітніх навчальних закладів.

На музейних уроках важливо поєднати музичний матеріал, який повинен бути опрацьованим на уроці, й ілюстративний матеріал до експонатів, представлених в експозиції. В музейній залі, де проходить урок, бажано мати інструмент. Якщо такої змоги не має – співати можна а-сарелла, або під фонограму.

Урок образотворчого мистецтва продовжує поповнювати знання учнів з теми, яка вивчається. Проведений в музеї, він дає можливість ознайомити учнів з оригіналами картин художників; формувати їх пізнавальні, комунікативні, творчі та художні здібності.

Експозиція до уроку формується заздалегідь працівниками музею у співпраці з вчителем образотворчого мистецтва.

Саме музей надихає учнів на те, що урок буде незвичайним. До музейного уроку з музичного мистецтва учні заздалегідь вивчають пісню, щоб не проводити в музеї такий елемент уроку, як розучування пісні. По-перше – це збереже час, а по-друге – у дітей повинно скластися враження про цілісність та завершеність в музеї всіх творів мистецтва, в тому числі і музичних. Слухання музики – дуже важливий етап уроку. Його потрібно проводити за допомогою виконавських колективів та виконавців нашого міста. Дуже цікаво, коли солісти, а не вчитель, проводять аналіз прослуханого твору. Так, на уроці «Образ Мадонни в мистецтві» (3 клас), який ми проводили в Кіровоградському обласному художньому музеї, музичний твір «Ave Maria» Ф.Шуберта виконувала викладач вокальних дисциплін Кіровоградського музичного училища. Діти були у захваті не тільки від справжньої співачки та почутого «сопрано», але й від того, що виконавиця провела після співу з ними бесіду з метою аналізу прослуханого. В залі музею було фортепіано, тому учні мали змогу подарувати мамам пісню. Чудова акустика залу, піднесений настрій у дітей, оточення портретами мам, створеними видатними художниками 19 ст., дав учням змогу проникливо виконати пісню «Мама».

На уроці образотворчого мистецтва учням було проведено міні-екскурсію в зал сакрального мистецтва, де вони мали змогу познайомитися з іконописним образом Богородиці; представлено пересувну експозицію «Образ матері в картинах художників II половини ХХ ст.», де учні спостерігали, як художники увічнили образ жінки-берегині домашнього вогнища в образі матері. Експерсії проводять наукові співробітники музею.

Після того, як школярі повторили алгоритм виконання портрета за допомогою комп'ютерної презентації, вони мали змогу намалювати портрет мами за мольбертами і відчутти себе справжніми художниками.

Під час вивчення теми «Музика природи» (2 клас), діти на уроці музичного мистецтва виконують пісню «Різні барви у природи», слухають та аналізують твір П. Чайковського «Баркарола» у виконанні запрошеного до музею струнного квартету Кіровоградського музичного училища. Потім виконують творче завдання – «Знайти в даному залі картини, які підходять до твору П. Чайковського» та беруть участь у грі «Літературний оркестр».

На уроці образотворчого мистецтва учні, за допомогою міні-виставки картин місцевих художників, повторюють види пейзажів. Потім беруть участь у грі «Відгадай весняні місяці» та міні-експерсії «Музика природи в картинах видатних українських художників. Реалістичний та декоративний пейзажі», де дізнаються, який пейзаж називається декоративним і чим відрізняються реалістичний та декоративний пейзажі. Далі діти виконують вправи: 1) за допомогою ватних паличок та гуашевих фарб методом «тичкування» створюють стилізовану квітку бузку (4 пелюстки); 2) за допомогою серветки, гуашевих фарб методом штампування створюють стилізовану гілочку бузку та виконують тематичне завдання: намалювати на тонованому папері весняний декоративний пейзаж, використовуючи вивчені художні техніки.

Музейні уроки з інтегрованого курсу «Мистецтво» дають можливість залучити школярів до культурної спадщини попередніх поколінь, розвинути їх пізнавальні, комунікативні та художні здібності; допомагають дитині повірити у те, що вона є маленьким митцем, творчою особистістю, людиною, причетною до мистецтва.

З метою розвитку творчих здібностей учнів доцільно застосовувати художньо-педагогічні

технології, а саме:

1. Інтегративні технології

• *Духовно-світоглядна інтеграція* на основі спільного тематизму. Наприклад, вивчаючи в 1 класі розділ «Загадки художніх мов» (урок 3 «Лускунчик»), розкривається образ казкового героя під час слухання музики до балету П. Чайковського «Лускунчик», уривків із казки Е. Гофмана «Лускунчик і Мишачий король», перегляду відео уривка з мультфільму «Лускунчик», споглядання картин А. Атрошенка «Балерина», А. Виноградової «Балет».

Доречно почати з читання уривку казки, діти відгадують її назву. Потім вчитель показує уривок з мультфільму, звертаючи увагу на музичний супровід. Далі дітям пропонується послухати музичний уривок з балету і порівняти образи Лускунчика в різних видах мистецтва.

• *Художньо-мовна інтеграція* полягає в емоційно-образній аналогії, що розкриває сутність понять і категорій. Наприклад, вивчаючи тему «Новорічне свято» (розділ «Мистецтво – чарівне вікно у світ», урок 6) розкриваємо спільне поняття «рух» у різних видах мистецтв, а саме: слухаючи музику Р. Шумана «Дід Мороз» діти визначають, як рухається Дід Мороз, а потім показують ці рухи під музику.

Таку роботу можна використовувати і під час співу багатьох пісень, які вивчаються на уроках. Наприклад: «Прилетів комарик», «Два півники», «На місточку», «Узяла лисичку скрипку».

2. Інтерактивні технології

• *Фасилітована дискусія*, яка використовується як при аналізі художнього, так і при аналізі музичного твору. Учитель задає питання: «Що відбувається на картині?» Учні відповідають, починаючи з таких слів: «Я вважаю, що...», або «Я згоден з думкою свого товариша, але...», або «Я не згоден з попередньою думкою і вважаю, що...». Така форма вчить дитину давати повну відповідь. Учитель повторює та одразу виправляє відповіді дітей. При аналізі музичного твору питання дещо змінюються. «Що відбувається в музиці?», або «Що ви уявляєте, слухаючи цей твір?» тощо.

3. Ігрові технології

• *Пантоміма*. При вивченні теми «Лісові голоси» (розділ «Краса навколо нас», урок 3) дітям пропонується показати за допомогою пантоміми образи Ведмеда, Пташки, Білки, Їжачка.

• *Інсценізація*. Сценічне виконання твору (казки, пісні, сюжету картини). Наприклад, вивчаючи розділ «Загадки художніх мов» (урок образотворчого мистецтва №5 «Веселий мандрівник»), діти інсценізують уривок з казки «Колобок» за допомогою виготовлених з пластиліну пальчикових ляльок.

4. Проблемно-евристичні технології

Під час вивчення розділу «Як митці створюють красу» (урок 2 «Народна творчість») учням пропонують закінчити речення: «Народні іграшки виготовляли з ...», «Однією з улюблених дитячих іграшок були дерев'яні і глиняні ...». На допомогу дітям вчитель подає малюнки, серед яких є відгадки.

Щоб уникнути одноманітності у навчанні, доцільно використовувати на уроках диференційовані завдання. Тобто, вчитель пропонує не одне для всіх, а кілька завдань, різноманітних за змістом і рівнем складності, з-поміж яких учень має вибрати той варіант, який він хоче і може виконати.

Розвитку пізнавальних та творчих здібностей учнів сприяють застосовані вчителем нестандартні методи, наприклад, когнітивні, креативні, інтерактивні.

1. Когнітивні методи

Метод перевтілення означає осягнення почуттів іншої людини, перевтілення у стан іншого об'єкта. Цей метод може бути застосованим для «вселення» учнів в об'єкти навколишнього світу, які вони вивчають за допомогою чуттєво-образних та розумових уявлень. Наприклад, перевтілення в героїв пісень, казок, картин, які вивчаються та аналізуються на уроках мистецтва.

2. Креативні методи

Метод придумування – це спосіб створення учнями невідомого їм раніше продукту. Наприклад, це може бути придумування продовження казок, ритмічних малюнків, фантастичних тварин, назв музичних та образотворчих творів тощо.

На уроках музичного мистецтва, під час придумування продовження ритмічного малюнка варто пам'ятати, що прослуховувати треба не більше трьох учнів. Діти, як правило, повторюють ритмічні малюнки своїх однокласників. У старших класах доцільно пропонувати доспівати останні такти нескладних пісень або поспівок.

На уроках образотворчого мистецтва за допомогою нетрадиційних художніх технік (кляксографія, ниткографія, плямографія) учні придумують фантастичні образи комах, тварин.

3. Інтерактивні методи

«Так» – «Ні». Вчитель має зразок композиції, що буде виконуватися відповідно до теми уроку, але учням його не показує доти, доки вони не відгадають, про що буде йти мова на уроці,

ставлячи запитання, які вимагають від учителя тільки відповідей «так» або «ні». Якщо учнями знайдено відповіді, вчитель показує класу цей зразок і оголошує тему уроку. Наприклад, у 2 класі під час вивчення теми «Музика природи», учитель пропонує дітям дізнатися, яке тематичне завдання вони будуть виконувати. Діти задають питання, а вчитель відповідає: «Так», чи «Ні».

- Ми будемо малювати природу? («Так.»)
- Ми будемо малювати олівцями? («Ні.»)
- Ми будемо малювати фарбами? («Так.»)

Учитель показує декоративний пейзаж і говорить: «Так, ми будемо малювати за допомогою фарб (гуаші) природу, але не реалістичний пейзаж, а декоративний». І, далі розкриває поняття «декоративний пейзаж» та як його малювати.

Побудова асоціативного куща. Цей метод використовується під час актуалізації опорних знань учнів. Наприклад, під час вивчення розділу «Як митці створюють красу» (урок образотворчого мистецтва №3 «Митці-професіонали») для повторення вивченого про скульптуру на дошці малюють ромашку, в пелюстках якої записують усе, що учні вже знають про цей вид мистецтва.

Висновки... Отже, щоб розвивати творчі здібності учнів під час викладання інтегрованого курсу «Мистецтво», вчителю потрібно на уроках створювати захоплюючу емоційно піднесену атмосферу, правильно підбирати тип проведення уроку, методи навчання, доречно застосовувати інноваційні художньо-педагогічні технології, художні техніки. Тоді кожен учень зможе відчути себе маленьким митцем, творчою особистістю, людиною, причетною до мистецтва.

Список використаних джерел та літератури:

1. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова освіта. – №18. – 2011.
2. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2011. – С. 270.
3. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі: Посібник для вчителів / Л.М. Масол, О. В. Гайдамака, Е. В. Белкіна, О. В. Калініченко, І. В. Руденко. – Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. – 256 с.
4. Творчість [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org>.

Транслітерований список літератури:

1. Derzhavnyi standart pochatkovoї zahalnoi osvity. Pochatkova osvita, №18, 2011.
2. Navchalni prohramy dlia zahalnoosvitnikh navchalnyh zakladiv iz navchannia ukrainskoїu movoїu. 1-4 klasy, Kyiv, Vydavnychi dim "Osvita", 2011, 270 p.
3. Masol L. M. Metodyka navchannia mystetstva u pochatkovii shkoli: Posibnyk dlia vchyteliv, Kharkiv, Vesta: Vydavnytstvo "Ranok", 2006, 256 p.
4. Tvorchist [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://uk.wikipedia.org>.

Аннотація

Развитие творческих способностей учеников в процессе преподавания интегрированного курса «Искусство» в начальной школе

Кондратова В.В., Калашникова О.В.

В статье раскрыты пути развития творческих способностей учащихся в процессе преподавания интегрированного курса «Искусство» в начальной школе. Авторы представляют примеры нестандартных типов уроков изобразительного и музыкального искусства (уроки-игры: урок-путешествие, урок-вернисаж; уроки-сценарии: урок-концерт; уроки-поиски: урок-экскурсия, урок-исследование; уроки-драматизации: урок-сказка, урок-представление; музейные уроки) инновационных художественно-педагогических технологий (интегративных, интерактивных, игровых, проблемно-эвристических), нестандартных методов обучения (когнитивных, креативных, интерактивных). Делается вывод, что педагогическими условиями развития творческих способностей учащихся являются создание благоприятного микроклимата на уроках, усиление мотивации творческой деятельности, учет психологических особенностей каждого ученика, умелая организация и управление деятельностью детей (целесообразное использование разных типов уроков, методов обучения, форм организации учебно-познавательной деятельности учеников, инновационных художественно-педагогических технологий, художественных техник), целесообразное использование качественного наглядного материала, интеграция знаний. Только тогда каждый ученик сможет почувствовать себя маленьким художником, творческой личностью, человеком, причастным к искусству.

Summary

Development of Creative Abilities of Pupils in the Process of Teaching Integrated

Course "Art" in Primary School

Kondratova V.V., Kalashnikova O.V.

The ways of development of student's creative abilities in the process of teaching of integrated course "Art" in primary school are revealed in the article. The authors give examples of non standard lessons of imitative and music art (lessons-games: lesson-journey, lesson-private viewing, lessons-scenarios, lesson-concert; lessons-search: lesson-excursion, lesson-research; lessons of dramatization: lesson-fairytale, lesson-performance, museum lessons); innovative artistic-pedagogical technologies (interactive, integrative, gaming, problem-heuristic); non standard teaching methods (cognitive, creative, interactive). It is concluded that pedagogical conditions of development of pupils' creative abilities are: creating favourable microclimate at the lessons, strengthening motivation of creative activity, taking into account the psychological peculiarities of every pupil, classroom management (appropriate use of the types of lessons, teaching methods, teaching and learning forms, innovative artistic-pedagogical technologies, artistic techniques), appropriate use of quality visual material, integration of knowledge. It is when every pupil will be able to feel himself/herself like a young artist, a creative personality, a person who is involved in art.

Key Words: art, integration, creative abilities, non standard kinds of lessons.

УДК 781.1+811.137

Кондрацька Л.А.,

доктор педагогічних наук, професор
(м. Тернопіль)

Сакральний простір і НОМО MUSICUS

У статті здійснено спробу розглянути антропологічний аспект проблеми семасіології антиномічної взаємодії сакрального і музичного просторів, зокрема подано панораму намірів афективного переживання, пізнання (*sapere aude*), створення «месіанських ідолів», лукавого загравання і, нарешті, заперечення Світла Досконалої Радості; верифіковано концептуальне положення про наївність сучасних прагнень до повноти становлення і оформленості музичного смислу (як антиномічної тріади сутності, її неявної присутності й вираження в інтонованих іконах, індексах і символах) у постхармсієвській ситуації різоми музичних просторів, без зумовленості процесу рівнем аскези *homo musicus*. Повнота становлення і довершеність ступеня оформленості музичного смислу – антиномічної тріади сутності, її неявленої присутності й вираження у інтонованих іконах, індексах і символах – зумовлені рівнем аскези *homo musicus*. Вирішення цієї проблеми у постхармсієвській ситуації різоми музичних просторів, звісно, неймовірно ускладнюється, однак (всупереч законам кіберпростору) не втрачає актуальності. Подія зустрічі (співбуття) звучання і смислу в інтонаційній свідомості *homo musicus* вимагає від нього зосередженості на апокатастатичній ентелехії і постає предметом духовно-морального аналізу в курсі музичної антропології. Освоєння курсу потребує реалізації сотеріологічної стратегії музичної дидактики.

Ключові слова: сакральний простір; інтонований смисл; музична риторика; ентелехія; *homo musicus*.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Буття Всесвіту протікає не у великій німотності. Воно озвучене: онтологічні структури несуть в собі акустичну інформацію про стрій всесвіту і ритмічну динаміку буття. Але за цим акустичним горизонтом – символічна нескінченність, тонко організований енергійний почин чуттєво невичерпної реальності. Він «більший від самого себе і є присутнім як душа цілих світів, що живуть своїм життям» [5, с. 211]. Звідси езотерична магія звуку, в яку свято вірили єгипетські і халдейські жреці, дельфійські піфії, брахмани, тянь-ші та друїди. Ось чому у концепції Боеція (≈ 480 - 524) піфагорійський порядок (гармонія) всесвіту просто названий «музикою», а Марціан Капела (IV - V вв.) у Дев'ятій книзі «Гармонія» трактату «Про шлюб Філології і Меркурія» досліджує походження музики від монади, тобто першого оформлення інтелектуального світла. Звісно, у всіх цих випадках йдеться про ієрофанічну (М. Єліаде) природу музики як чинника екфорії (греч. екфоріо – виносити) енграм (εη - внутрішній, урацца - запис), тобто оживлення в пам'яті слідів (фрагментів) забутої сутності втраченого раю і відтворення за їх сприяння його відносно цілісної картини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій... У наш час спробами наблизитись до розуміння цієї природи постають дослідження філософів М. Єліаде (під впливом С. Гуссерля), Р. Отто, Г. ван дер Леува, С. Франка, І.Льїна, богословів О. С. Булгакова, О. П. Флоренського; архімандрита Кипріяна (Керна); музикознавців О. Лосева, В. Медушевського, Ю. Холопова;